

Liberalizacja energii po austriacku (cz. I)

dr Agnieszka Hofman-Pianka

(Nafta & Gaz Biznes)

18 lipca br. Verbund i EnergieAllianz podpisały umowę konsorcyjną wieńczącą zabiegi o znalezienie tzw. "austriackiego rozwiązania" jako odpowiedzi na konkurencję związaną z liberalizacją rynku.

Rozwiązaniem tym jest stworzenie wspólnej Energie Austria, łączącej interesy Verbund jako głównego austriackiego właściciela elektrowni wodnych i sieci wysokiego napięcia i dostawców regionalnych zrzeszonych w EnergieAllianz (Wiener Stadtwerke, EVN, Bewag, Energie AG Oberösterreich, Linz AG). W ramach spółki Austrian Power Trading (APT AG) będą one razem prowadzić sprzedaż prądu (66,6% Verbund, 33,3% EnergieAllianz). Planowana jest też wspólna spółka handlowa e&s GmbH (66,6% EnergieAllianz, 33,3% Verbund) dla dużych odbiorców (od 4GWh). Sprzedaż energii elektrycznej dla gospodarstw domowych pozostanie w gestii sześciu dostawców regionalnych wchodzących w skład EnergieAllianz.

Dla zagwarantowania austriackiego charakteru Energie Austria, zawarta umowa zawiera zapis o wzajemnych prawach pierwokupu elektrowni i sieci przez regionalne przedsiębiorstwa. To zamyka drogę do Energie Austria zagranicznym koncernom. Oczekuje się natomiast, że do Wiednia, Dolnej Austrii, Burgenlandu i Górnej Austrii dołączą wkrótce Styria i Salzburg. Energie Austria rozpocznie działalność 1 stycznia 2003 r. Potrzebna jest jeszcze tylko zgoda urzędu ds. karteli. Przewidywane w związku ze wspólnymi spółkami handlowymi oszczędności kosztów: 80 mln euro rocznie. Energie Austria znajdzie się na ósmym miejscu na liście największych sprzedawców prądu.

Tak więc zgodnie z ogólnymi zaleceniami unijnymi Austria wkroczyła na drogę pełnej liberalizacji rynku energetycznego. Najdalej proces ten zaawansowany jest w sektorze elektrycznym. Zmiany struktury własnościowej firm elektroenergetycznych wymagały odpowiednich zmian w zakresie nadzoru regulacji cenowych w celu zapewnienia zarówno dostawcom, jak i odbiorcom pełnego wykorzystania możliwości wynikających z nowej konkurencyjnej sytuacji na rynku austriackim.

W duchu unijnym

Liberalizacja elektroenergetycznego rynku austriackiego przebiega zgodnie z wytycznymi sformułowanymi w Ustawie o Gospodarce Elektroenergetycznej i Organizacji (EIWOG), która uchwalona została w lipcu 1998 r., a weszła w życie 19.02.2001 r. Nie przewidywała ona jeszcze pełnego otwarcia rynku, co okazało się niekorzystne dla części odbiorców - przede wszystkim dla drobnych przedsiębiorców i gospodarstw domowych. Ustawa została w związku z tym znowelizowana w ten sposób, że wprowadziła od 1.10.2001 r. pełne otwarcie austriackiego rynku elektroenergetycznego dla prywatnych przedsiębiorstw sieciowych. Od tego momentu mieszkańcy Austrii mają całkowicie wolny wybór dostawcy prądu.

Nowa sytuacja w sektorze elektroenergetycznym wymagała zmian w strukturze organów nadzorczych w zakresie regulacji. Funkcja, którą dotychczas pełniły rządy landowe, naczelnicy landów i minister gospodarki, przekazana została prywatnej firmie E-Control (Elektrizitäts-Control GmbH), nad którą kontrolę sprawuje Ministerstwo Gospodarki i Pracy.

EIWOG w 1998 r. nie przewidywał jeszcze pełnej liberalizacji rynku elektroenergetycznego, dlatego też, zgodnie z przyjętymi wówczas ustaleniami, funkcję Regulatora pełnić miało Ministerstwo Gospodarki i Pracy. Zmiana odpowiednich przepisów wprowadzająca całkowite

otwarcie rynku była odpowiedzią na niezadowolenie, jakie wywołała prowadzona etapami prywatyzacja. Szczególnie wyraźnie zaprotestowały małe i średnie firmy, które uznały, że są w gorszej sytuacji niż duże. Obecnie, w związku z nowelizacją ustawy, przewiduje się, że otwarcie austriackiego rynku elektroenergetycznego przekroczy w 2003 r. zakładany wcześniej poziom 35% przy uwzględnieniu wszystkich klientów zużywających przynajmniej 9 GWh rocznie.

Nowy Regulator - nowe zadania

Zorganizowany według nowych zasad Regulator pełni tę funkcję od marca 2001 r. Jego zadania dokładnie formułują postanowienia EIWOG 2000. Wśród nich na pierwszym miejscu wymienia się kontrolę i nadzór konkurencji rynkowej, regulację rynku oraz kontrolę przestrzegania celów dotyczących odnawialnych źródeł energii, a także działalność administracyjną. Regulator ma obowiązek kontroli równouprawnienia wszystkich podmiotów rynkowych, jak również rozdzielenia księgowości i funkcyjności od innych wartości produktów gotowych oraz ustalenia taryfikatora cen za korzystanie z systemu.

W stosunku do odbiorców prądu E-Control zobowiązany jest do regularnego publikowania wykazów cen proponowanych przez wszystkich dostawców. Instytucja ta wyznacza też zasady rynkowe i informuje o nich przedsiębiorstwa energetyczne. Do ważnych zadań należy kontrola wywiązywania się ze zobowiązań do przewidzianej przepisami określonej wielkości zakupu prądu ekologicznego i prądu z małych elektrowni wodnych.

Po wejściu w życie znowelizowanej ustawy szczególnej kontroli podlegają sieci rozdzielcze. Dostęp do sieci możliwy jest tylko po uzyskaniu oficjalnego zezwolenia, urzędowo wyznaczone są też taryfy opłat za korzystanie z sieci.

Otwarcie rynku energetycznego pociągnęło za sobą zmianę struktur rejonów energetycznych. Razem z obowiązkiem zaopatrywania przez regionalnego dostawcę zniesiony został system zamkniętych rejonów, w miejsce którego wprowadzono system grup bilansowych. Przewiduje on połączenie dostawców i odbiorców w jedną grupę wirtualną, w której istnieje wyrównanie między dochodami i wydatkami. Na zewnątrz grupa ta reprezentowana jest przez specjalnie powołany organ.

Nowe zasady regulują też dostawy energii ze źródeł ekologicznych, zgodnie z którymi 8% energii elektrycznej dostarczanej przez pojedynczych dostawców pochodzić musi z małych elektrowni wodnych (do 10 MW). Prowadzący sieci rozdzielcze zobowiązani są do pobierania najniższych cen za prąd z podłączonych do ich rozdzielni urządzeń ekologicznych. Wielkość pobieranej z tych urządzeń energii elektrycznej musi wzrastać, co dwa lata o jeden punkt procentowy w stosunku do całej sprzedanej odbiorcom energii, osiągając na dzień 1.X.2007 r. poziom 4%.

Rządy landowe wydają zezwolenia na urządzenia wytwarzające prąd i koncesje dla firm prowadzących sieci rozdzielcze. Szczególnie duże kompetencje posiadają one w zakresie nośników energii odnawialnej.

Minister gospodarki jako najwyższy organ w dziedzinie elektroenergetyki sprawuje nadzór nad działalnością E-Control, zarządza akcjami państwowymi w tej firmie i wyznacza zakres jej kompetencji. E-Control jest jednostką administracyjną Komisji E-Control - organu kolegiального z uprawnieniami sądowniczymi. W skład Komisji E-Control wchodzi trzy osoby, przy czym jedna z nich jest zawodowym sędzią, pozostałe dwie muszą posiadać odpowiednio kompetencje techniczne i prawnicze (bądź ekonomiczne).

Do zadań Komisji E-Control należy:

- zatwierdzanie ogólnych warunków zezwoleń na sieci przesyłowe i rozdzielcze,
- wyznaczanie taryf cenowych za korzystanie z systemu,

- wydawanie zakazu stosowania sprzecznych ze zwyczajowymi warunków użytkowania dla końcowego odbiorcy,
- podejmowanie decyzji w sprawach sporów między podmiotami rynkowymi,
- rozjemstwo w przypadku sporów związanych z obliczeniami energii kompensacyjnej,
- rozstrzyganie odwołań przeciw decyzjom E-Control.

Pełniący funkcję Regulatora E-Control jest przedsiębiorstwem, które wypełnia powierzone mu ustawowo zadania przy użyciu środków suwerennej władzy. Kompetencje tego przedsiębiorstwa rozciągają się na wszystkie ustawowo przekazane mu jako Regulatorowi zadania, o ile do wykonywania tych zadań nie jest wyraźnie uprawniona Komisja E-Control.

Zadania E-Control obejmują następujące dziedziny:

- funkcja kontrolna i nadzorcza.

Szczególnie dotyczy ona nadzoru nad konkurencją rynkową, sporządzania taryf cenowych, kontroli rozdziału produkcji i dostaw, a także kontroli importu energii elektrycznej z krajów spoza UE. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości, E-Control musi zastosować wszelkie możliwe środki do ich zlikwidowania.

- Funkcja regulacyjna.

Najważniejszym zadaniem w tym zakresie jest opracowanie propozycji regulacji rynkowych oraz reguł technicznych i organizacyjnych, a także określenie warunków wzajemności.

- Kontrola ilości prądu pobieranego z urządzeń ekologicznych i wydawanie certyfikatów dla małych elektrowni wodnych.

W przypadku stwierdzenia, że poziom pobranego z tych urządzeń prądu jest niższy od wyznaczonego, E-Control zobowiązany jest do powiadomienia właściwego rządu landowego i podania do publicznej wiadomości nazwy dystrybutora, który nie osiągnął wymaganego poziomu.

- Działalność organizacyjna w zakresie płatności kompensacyjnych między producentami.

Zadaniem E-Control jest opracowanie odpowiedniej procedury i wyznaczenie wysokości płatności kompensacyjnych w związku z połączeniem różnych sieci.

- Pozostałe.

Do obowiązków E-Control należy też administrowanie i pobieranie wpłat za tzw. Stranded Costs, wykonywanie prac statystycznych i nadzór nad grupami bilansowymi.

Rolę doradczą dla ministra gospodarki i Regulatora, szczególnie w zakresie polityki energetycznej pełni Rada Elektroenergetyczna utworzona przy Ministerstwie Gospodarki i Pracy. W jej skład wchodzi między innymi urzędnicy Ministerstwa Gospodarki i Pracy, Ministerstwa Rolnictwa, Leśnictwa, Środowiska i Gospodarki Wodnej, Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Sprawiedliwości, a także przedstawiciele władz landowych i partnerów socjalnych.

Zysk dla konsumentów

E-Control odgrywa ważną rolę dla konsumentów, jest bowiem dla nich źródłem informacji o cenach dzięki opracowanemu kalkulatorowi taryfowemu. Z krytyką spotyka się, określana jako niezadowolająca, sytuacja w zakresie danych dotyczących większych odbiorców (od 30 tys. kWh). Ceny dla takich odbiorców ustalane są zwykle indywidualnie w ramach prywatnych umów, niedostępnych dla opinii publicznej. E-Control opracowuje w związku z tym wyliczenia dla cen prądu w sektorze przemysłowym. W przyszłości E-Control przekazywać będzie informacje o cenach prądu w Austrii Międzynarodowej Agencji Energetycznej w oparciu o kalkulator taryfowy i wyliczenia dotyczące cen dla przemysłu.

Dla kontroli w sferze energii odnawialnej ważną rolę odgrywa utworzony przez E-Control Bank Danych, w którym przechowywane są informacje dotyczące wszystkich posiadających certyfikaty urządzeń ekologicznych i małych elektrowni wodnych.

E-Control zobowiązany jest przez Komisję E-Control do kontroli taryf użytkowania systemów we wszystkich 16 rejonach sieci na terenie Austrii. Dzięki kontroli obejmującej strukturę kosztów i

taryfikacji, z dniem 1.01.2002 r. możliwa była odczuwalna obniżka taryf dla użytkowników w rejonie sieci Verbund-APG, Grazer Stadtwerke AG i STEWAG. Dotychczasową obniżkę cen wynikającą z nowych taryfikacji w wyniku kontroli przez E-Control ocenia się w skali całego kraju na 50 mln euro.

E-Control jest członkiem Rady Europejskich Regulatorów Energetycznych (CEER) i wspólnie z nimi realizuje projekt ogólnounijnego rynku elektroenergetycznego. Pierwszym krokiem na drodze do realizacji tego celu było wprowadzenie systemu taryfowego Cross Border Transit (CBT) wyrównującego opłaty za dostawy wykraczające poza granice państwowe w ramach UE. Opłaty te pokrywają koszty związane z międzynarodowym transportem prądu. Tymczasowy model europejskiego systemu taryfowego opracowany został na podstawie postulatów CEER przez Europejskie Zrzeszenie Operatorów Sieci Przesyłowych (ETSO) w porozumieniu z Komisją UE. Po roku zastąpiony zostanie przez model stały. Zgodnie z przyjętymi zasadami, dostawca płaci jednorazowo opłatę przy przekroczeniu pierwszej granicy CBT i może dostarczać prąd dalszym odbiorcom na terenie UE już bez żadnych dalszych kosztów. To umożliwi mu proponowanie niższych cen dla odbiorców.

Przejrzysty rachunek

Od października 2001 r. dostawcy prądu dla austriackich odbiorców zobowiązani są przez ustawę EIWOG do umieszczania na rachunkach informacji o prymarnych źródłach energii, z których pochodzi dostarczany prąd. Informacja ta zawierać musi wartość procentowego udziału w ogólnej wielkości dostarczonego prądu takich źródeł jak energia ekologiczna, woda, gaz, produkty naftowe, węgiel, energia atomowa. Dla energii, której pochodzenia nie można ustalić, przewidziane są ogólnoeuropejskie oznaczenia "UCTE-Mix". Poinformowani w ten sposób odbiorcy mogą, poprzez wybór określonego źródła, wpływać na strukturę produkcji energii elektrycznej.

Trudne okazało się wypełnienie przez E-Control zadania przedstawienia wspólnej dla całej Austrii tabeli taryfikacyjnej, która dawałaby odbiorcom możliwość wyboru najkorzystniejszego wariantu. Trudności związane były z różnorodnymi zwyczajami regionalnymi, takimi jak warunki płatności (gotówką, przekazem, przez potrącanie z konta), okresy płatności (miesięcznie, co dwa miesiące, kwartalnie), warunki obowiązywania umowy (terminy wypowiedzenia), zróżnicowanie dobowe (koszty za całą dobę, oddzielna taryfa dzienna i nocna). W tej sytuacji E-Control zdecydował się na wprowadzenie internetowego taryfikatora. Odpowiedni projekt zrealizowany został przy współpracy z Izbą Pracowniczą, Izbą Gospodarczą i Konferencją Prezesów Izb Rolniczych. W ciągu czterech pierwszych miesięcy (od września do końca grudnia 2001) odpowiednią stronę internetową przejrzęło 120 tys. osób. Od października 2001 r. E-Control, przy współpracy z radiową rozgłośnią Ö3, wprowadził możliwość porównania cen dla indywidualnych odbiorców poprzez SMS. Przekazywana tą drogą informacja zawiera najtańsze warianty dla trzech kategorii użytkowników (osoby samotne - do 1500 kWh rocznie, czteroosobowa rodzina - do 3500 kWh i duże gospodarstwo domowe - do 6000 kWh). Do końca 2001 r. z możliwości informacji przez SMS skorzystało 25 tys. osób.

Ciąg dalszy artykułu w następnym numerze